

Posudek oponenta na diplomovou práci Bc. Markéty Kocové „Analýza vývoje úmrtnosti v Rusku za využití různých metod dekompozice“

Diplomovou práci Bc. Markéty Kocové „Analýza vývoje úmrtnosti v Rusku za využití různých metod dekompozice“ tvoří 101 stran textu a 3 strany příloh. Práce má standardní strukturu, je rozdělena do šesti číslovaných kapitol, které jsou doplněny seznamy použitých zkratk, tabulek, obrázků, použité literatury a datových zdrojů.

Autorka v předložené práci tematicky navazuje na vlastní bakalářskou práci obhájenou v roce 2009, která byla věnována problematice hluboké a dlouhodobé úmrtnostní krize ruské populace a jejích důsledků pro budoucí vývoj společnosti. Hlavním cílem hodnoceného textu bylo obohatit v bakalářské práci zpracovanou standardní analýzu úmrtnosti o popis a aplikaci vybraných dekompozičních metod, pomocí kterých bylo možné hlouběji analyzovat vývoj intenzity úmrtnosti v Ruské federaci v období 1960–2010.

V úvodu práce autorka vymezuje hlavní cíle a hypotézy práce, diskutuje použitou literaturu obsahově rozdělenou do tří okruhů: analýza populačního vývoje Ruska s důrazem na úmrtnost, metody dekompozice a vnější faktory ovlivňující vývoj sledovaného procesu. V následující kapitole prezentuje dostupné datové zdroje (včetně dosud nepublikovaných detailních dat týkajících se příčin smrti, která byla získána přímo od ruských demografů E. Andreeva a V. Shkolnikova) a zabývá se také otázkou kvality dostupných dat.

Třetí kapitola přináší tradiční popis základní trendů ve vývoji úmrtnosti podle věku a pohlaví (období 1960–2010) a příčin smrti (1980–2006) v Ruské federaci; jejím cílem bylo vytvořit předpolí pro hlubší analýzu pomocí vybraných metod dekompozice. Vlastní jádro práce představují následující dvě kapitoly: ve čtvrté kapitole jsou představeny a aplikovány čtyři dekompoziční metody, které umožňují rozklad rozdílu mezi dvěma demografickými ukazateli. První aplikovanou metodou je dekompozice mezi dvěma hrubými mírami úmrtnosti japonské demografky E. Kitagawy, další tři metody (autoři Arriaga, Pressat a Pollard) se zabývají dekompozicí rozdílu naděje dožití. Při využití dekompozičních metod v analýze úmrtnosti se ale nemusíme omezit jen na rozklad rozdílu mezi dvěma hodnotami demografického ukazatele, ale existují také metody, které rozkládají hodnotu demografického ukazatele v daném roce. Tím tak můžeme získat časové řady jednotlivých komponent, které nám mohou přinést hlubší pohled na vývoj sledovaného demografického procesu. A právě následující pátá kapitola přináší jak metody rozkládající míru úmrtnosti na tzv. backgroundovou a senescenční složku, tak metody zaměřené na různé koncepty hodnocení úmrtnosti podle příčin smrti (analýza odvrátitelné a neodvrátitelné úmrtnosti a klasifikace úmrtnosti na úmrtnost v důsledku endogenních a exogenních příčin smrti). V závěru autorka přehledně sumarizuje získané poznatky, porovnává jednotlivé metody, a také verifikuje výzkumné hypotézy formulované v úvodní kapitole.

Úroveň předloženého textu je po obsahové i formální stránce na profesionální úrovni. Z obsahového hlediska má předložená práce vyváženou strukturu, která rovnoměrně pokrývá všechny v úvodu naznačené cíle. Grafy a tabulky jsou přehledné, stejně jako uspořádání a grafická úprava textu. Použitá literatura a další zdroje informací jsou pro dané téma reprezentativní, seznam literatury odpovídá normám pro bibliografické citace dokumentů. Jako aktivní uživatel SW aplikace R vřele vítám publikaci kódu pro tvorbu tzv. plošných grafů.

Posuzovaná práce není prostá nedostatků a chyb, většina z nich pravděpodobně vznikla jako důsledek časové tísně při finalizaci textu. Za jediný významný obsahový problém považuji absenci informace (viz kapitola 5.4)

týkající se výpočtu a prezentace příspěvků jednotlivých typů odvrátitelné úmrtnosti na změně naděje dožití. Čtenář z prezentovaného textu nezjistí, zda se jednalo o intervalovou naději dožití, nebo standardní délku života při narození.

Z dalších nedostatků (především formálního charakteru) uvádím:

- časté překlepy (viz např. seznam obrázků);
- dle mého názoru nepřiliš vhodné názvy podkapitol 4.1–4.4;
- v diskusi s literaturou na několika místech chybí citace;
- v textu chybí informace o způsobu nakládání s počty zemřelých z databáze WHO u kterých nebyl k dispozici věk;
- špatné časové vymezení v názvech grafů 41a–b a 42a–b (má být 1980–2010);
- Michail Gorbačov nebyl posledním generálním tajemníkem ÚV KSSS.

I přes uvedené nedostatky mohu s potěšením konstatovat, že se jedná o kvalitní text. Autorka se úspěšně vypořádala s tématem své práce a jednoznačně prokázala schopnost odborné práce na úrovni odpovídající absolventu magisterského studia oboru Demografie. Proto navrhuji diplomovou práci Bc. Markéty Kocové „Analýza vývoje úmrtnosti v Rusku za využití různých metod dekompozice“ přijmout k obhajobě.

V Praze dne 15. září 2012

RNDr. Boris Burcin, Ph.D.
oponent